

Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi

Journal of Academic Language and Literature

PROF. DR. METİN AKAR'A ARMAĞAN

(Cilt/Volume: 5, Sayı/Issue: 4, Aralık/December 2021)

Meliha Yonca ERDEM

Öğretim Görevlisi, İstanbul Şişli
Meslek Yüksekokulu/Doktora
Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi
melihayoncaerdem@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-8293-2458>

Histerinin Otobiyografik Anlatısı: *Çocukluğun Soğuk Geceleri*

*The Autobiographical Narrative of Hysteria:
"Cold Nights of Childhood"*

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 05.09.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 06.11.2021

Yayın Tarihi/Published: 30.12.2021

Atıf/Citation

ERDEM, M. Y. (2021). Histerinin Otobiyografik Anlatısı: *Çocukluğun Soğuk Geceleri*. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 5 (3), 2405-2419. <https://doi.org/10.34083/akaded.991501>

ERDEM, M. Y. (2021). The Autobiographical Narrative of Hysteria: *Cold Nights of Childhood*. *Journal of Academic Language and Literature*, 5 (3), 2405-2419. [.https://doi.org/10.34083/akaded.991501](https://doi.org/10.34083/akaded.991501)

Bu makale iThenticate programıyla taranmıştır.

This article was checked by iThenticate.

Öz

Histeri yahut histrionik kişilik bozukluğu psikoloji biliminin en eski araştırma konularından biri olarak dikkati çeker. Nevrotik hastalık gruplarının içerisinde yer alan histeri, insan yaşamının işlevselliğini olumsuzla evirdiği kadar insan yaşayışının olağan bir parçasıdır. Histrionik kişilik bozukluğu üzerine eğilen psikiyatri ve klinik psikoloji sahaları insanın sorunlarını anlamayı ve çözümlenmeyi bilimsel perspektifte kendine gaye edinmiştir. Diğer taraftan bir sanat dalı olan edebiyatın benzer bir gayeye estetik açıdan hizmet ettiğini söylemek mümkündür. Edebiyat, merkezine aldığı insanı ve insanın türlü problemlerini ruhsal tasvir ve tahlilleriyle işler; onu estetik boyutta anlatmaya çalışır. Bu doğrultuda psikolojinin meselesi olan insan, edebiyatın da sanatsal perspektifinde odak noktasında bulunur. İfade edilen bu ortak gaye ise psikoloji ve edebiyat disiplinlerinin birbiriyle olan sıkı münasebetini gözler önüne sermek gibi akademik bir ihtiyacı doğurur.

Türk edebiyatının 1950 kuşağında, “bunalıtı edebiyatı” akımı dahilinde zikredilen Tezer Özlü’nün bilhassa otobiyografik izler taşıyan *Çocukluğun Soğuk Geceleri* adlı anlatısı incelendiğinde söz konusu ihtiyacı giderebilme yolunu çizmek kolaylaşır. Tezer Özlü’nün bu anlatısında sunulan ana karakter, genel itibarıyla histrionik kişilik bozukluğu belirtileri sergiler. Bu makalenin amacı *Çocukluğun Soğuk Geceleri* adlı anlatıda işlenen ana karakterin gösterdiği histrionik kişilik bozukluğunun özelliklerini ve histeriyle ilintili psikolojik problemlerini oluşum, açığa çıkış, ilerleyiş, iyileşme evreleriyle ve neden-sonuç bağıntısıyla değerlendirmektir.

Anahtar Kelimeler: histeri, histrionik kişilik bozukluğu, Tezer Özlü, *Çocukluğun Soğuk Geceleri*.

Abstract

Traditionally, hysteria or histrionic personality disorder attracts attention as one of the oldest research fields in psychology. The areas of psychiatry and clinical psychology, which concentrates on histrionic personality disorder, aspires to understand and study human problems in scientific perspective. On the other hand, it is possible to state that literature, which is branch of art, serves a similar purpose aesthetically. The common goal in question creates an academic requirement to reveal the close relationship between the fields of psychology and literature.

In the 1950 generation of Turkish literature, when the treatment of Tezer Özlü, which is considered to be an important figure within the "anxiety literature" movement, especially bearing autobiographical traces, "Cold Nights of Childhood" is examined, it becomes easier to decide on the path to adress the issue at hand. The main character presented in this narrative by Tezer Özlü generally displays symptoms of histrionic personality disorder. The aim of this article is evaluate characteristics of histrionic personality disorder and psychological problems related to hysteria in narrative of the main character in Cold Nights of Childhood, with stages of formation, emergence, progression, recovery and cause-effect relationship.

Keywords: Hysteria, histrionic personality disorder, Tezer Özlü, Cold Nights of Childhood.

Giriş

Geçmişten bugüne süregelen psikiyatri ve klinik psikoloji araştırmalarında temel bir yer edinen histeri, alanının nevroitik hastalık grubunda anılır. Histeri yahut histrionik kişilik bozukluğu üzerine yapılan araştırmalar ilk olarak Jean Martin Charcot, Pierre Janet, Josef Breuer ve Sigmund Freud gibi araştırmacılar tarafından yürütölmüştür. Bilhassa Sigmund Freud'un Josef Breuer ile ortaya koyduğu *Histeri Üzerine Çalışmalar* (1895) adlı kitabın bizzat psikanalizin doğuşuna zemin teşkil etmesi histerinin psikoloji biliminin gelişiminde oynadığı rolü açık eden önemli bir noktadır. Ruhsal bozuklukların ortaya çıkışının ve ilerleyişinin bilinçdışı unsurlarıyla olan münasebetini araştırma konusu eden psikanalizin özünde histeri hastalarının tedavi edilme süreçleri yatar. Çağdaş psikoloji araştırmalarında birincil kaynak olan *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı*'nda (DSM-5) histeri, "Kişilik Bozuklukları" ekseninde değerlendirilir. Bunlarla birlikte bugün histeri, pek çok psikoloji bilimi araştırmacısının şahsi çalışmalarında irdelediği ve üzerine çeşitli görüşler geliştirdiği yaygın ruhsal bir problem olarak dikkati çeker.

Freudyen bakış açısına göre; histeri yahut histrionik kişilik bozukluğu bu rahatsızlığı yaşayan kişinin bilinçaltında bulunan ve genellikle cinsellikle ilişkili bastırılmış duyguların dışa vurumudur. Bu dışa vurum, "dönüşme" (ruhsal bozukluğun bedensel bozukluğa evrilmesi) veya "korku (fobi)" hâliyle gerçekteşebilir. (Freud&Breuer, 2001, s. 46, 135) Sigmund Freud'un başını çektiği psikanaliz çalışmalarının ilerleyen safhalarında bizzat Sigmund Freud'un "cinsellik" odaklı histeri yorumu eleştirilere maruz kalır; fakat ebeveyn-çocuk ilişkisinde ebeveynin ihmalkâr tutumlarının histerinin ortaya çıkmasında baş etkenlerden biri olduğu görüşü genel kabul görür. (Burhanoğlu, 2019) Bugünün psikoloji araştırmalarında histeri, Freud'un ve psikanaliz çalışmalarının sınırlarını aşarak daha geniş bir yelpazede; psikolojik, biyolojik, toplumsal, ekonomik ve kültürel nedenlerle birlikte ele alınır. (Ankay, 2012, s. 166) Bu nedenler çerçevesinde bir mental karmaşa türevi olan söz konusu rahatsızlık, modern dünyanın -toplumdan bireye uzanarak kendini açığa çıkarana- bir tür krizidir.

Histerinin yahut histrionik kişilik bozukluğunun belirtilerinde "duygusal gösteri, açık baştan çıkarıcılık (sedüktivite), duygusal labilite (oynaklık), duygulanımda yüzeysellik, sözel abartma, telkine yatkınlık, manipölatif intihar gösterileri, kararsızlık" öne çıkar. Histrionik kişilerde dikkatin, belleğin, yargılamanın ve duygulanımların etkisi eylemlerinin üzerinde baskıcı bir rol oynar. (Kozanlar, 1986, s. 13) Histrionik kişinin eylemlerini yönlendirebilme fonksiyonunun düşüklüğü kişinin yaşamış olduğu mental karmaşanın birer yansıması olarak takip edilir. (Ankay, 2012, s. 166) Özellikle ebeveyn ihmaliyle açığa çıkan, bünyesinde çözümlenmemiş "ödipal sorunları" taşıyan histeride, karşı cinsi kontrol altına alma ve ona aşırı bağımlılık gösterme gibi belirtiler söz konusu olabilir. (Yüksel, 2001, s. 436-437) Dolayısıyla histeriyi doğuran dış etkenler, histrionik kişinin iç dünyasını biçimlendirir.

Histrionik bir kişiliğin genel hatlarını; ben merkezli oluş, her şeyi abartma alışkanlığı, ilgi çekme merakı, insan ilişkilerinde yüzeysellik, tutarsız duygu durumlarıyla bulunduğu düzen içerisinde kaçma isteği şekillendirir. Bunlarla birlikte histrioniklerin ayartıcı ve flörtöz olmaları, intihar girişiminde bulunabilmeleri, sabahları neşeli olabilmelerine rağmen geceleri melankolik hâle bürünebilmeleri; ayrıca özgürlüklerine aşırı düşkün görünüp esasen dış çevreye aşırı bağımlılık gösterebilmeleri söz konusu ruhsal problemi yaşayanlarda rastlanan diğer kalıplaşmış davranışlardır. (Ankay, 2012, s. 166-167) Histrionik kişilik bozukluğunun tasvirinde ruhsal dengenin birden fazla nedene dayalı olarak sarsıldığı, diğer bir deyişle ruhsal denge yitiminin yaşandığı anlaşılır.

Histrionik bir kişiliğin savunma mekanizmaları “dönüşüm (konversiyon)” ve “çözülme (dissosiyasyon)”dır. Birincisinde söz konusu ruhsal problemin etkileri fiziksel dışa vurum olarak gözlemlenirken (bayılma, bölgesel ağrı-kasılma vb.) ikincisinde çeşitli ruhsal çözümlerin -yahut bozuklukların- (kimlik çözülmesi, yabancılaşma, kaygı bozukluğu, deliryum sendromu vb.) histeriyle birlikte açığa çıkararak kişinin ruh sağlığının yitimini artırarak devam ettirdiği görülür. (Ankay, 2012: 169)

İnsan yaşamının kaçınılmaz gerçekliği olan ruhsal bozukluklar, psikiyatri ve klinik psikoloji bilim dallarının araştırma konusudur. Bunun yanında bir sanat dalı olan edebiyat da insanın çeşitli ruhsal vaziyetlerini, tahlil ve tasviri mümkün duygudurumlarını konu edinir; fakat bunu psikoloji biliminden farklı olarak estetik düzlemde yapar. İnsan ruhunun türlü görünüşleri hem psikoloji hem de edebiyat sahalalarının merkezini teşkil eder. İki ayrı sahanın karşılıklı ilişkisini çözümlemek, akademik bir çalışma dâhilinde sağlanabilir.

Her bir edebî üründe insanın türlü arızalarıyla karşılaşmak mümkündür. Türk edebiyatının modern romanlarında da bizzat bu arızaların -yahut çeşitli psikolojik problemlerin- konu edildiği görülür. Bilhassa Türk edebiyatının 1950’li yıllarında “bunaltı edebiyatı”¹ akımı dahilinde verilen edebî ürünler, psikoloji ve edebiyat sahalalarının

¹ II. Dünya Savaşı sonrasında dünya genelinde oluşan psikolojik çöküntü, Türkiye’ye ve bu coğrafyanın edebiyatına da sirayet eder. Demir Özlü, Tezer Özlü, Ferit Edgü, Erdal Öz, Leylâ Erbil, Vüs’at O. Bener, Yusuf Atılgan gibi Türk edebiyatının 1950 sonrasında öne çıkan yazarları, Batı’da yankılanan varoluşçuluk felsefesinin de tesiriyle söz konusu sürecin sıkıntılı havasını aksettiren eserler verir. Dönemlerinin ruhsal portresini eserlerinde işleyen bu yazarlar, bilhassa Demir Özlü’nün *Bunaltı* (1958) adlı eserine gelen eleştirilere cevap verdiği bir yazısına *Yeni Ufuklar* dergisinin yöneticisi Eleştirimen Vedat Günyol’un “Bunaltı Edebiyatını Savunur” başlığını vermesi üzerine “bunaltı edebiyatı”nın üyeleri olarak anılmaya başlarlar. Denebilir ki 1950’li yılların savaş sonrası sıkıntılı süreçlerini eserlerinde konu edinen adı geçen yazarların “bunaltı edebiyatı” adıyla birlikte anılması en çok Vedat Günyol’un bu adlandırmasına dayalıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Kurt, M. (2009). Varoluşçuluğun türk edebiyatına girişi ve ilk etkileri. Gazi Türkiyat, Bahar (4), 139-154. Ertik, G. (2 Ocak 2016). Demir Özlü... edebiyat ile sinema olmasaydı saatleri nasıl

birbiriyle olan bağına ortaya koyabilmek üzere edebiyat araştırmacılarına epey malzeme sunar. Buradan hareketle söz konusu akımın öne çıkan yazarlarından Tezer Özlü'nün anlatıları incelendiğinde nevrotik bir psikolojik rahatsızlık olan histrionik kişilik bozukluğunun -türlü safhalarıyla- bu anlatıların ana karakterleri aracılığıyla işlendiği söylenebilir.

Nitekim Tezer Özlü'nün histerinin bir tür otobiyografik anlatısı sayılabilecek *Çocukluğun Soğuk Geceleri* (1980) adlı eseri, histeriyi ve akabinde görülebilen psikolojik çözümleri yoğun hâlde örneklemeyle öne çıkar. *Çocukluğun Soğuk Geceleri* adlı anlatı; "Ev", "Okul ve Okul Yolunda", "Léo Ferré'nin Konseri" ve "Yeniden Akdeniz" başlıklı bölümlerinde ana karakterinin yaşamında takip edilen söz konusu psikolojik problemleri kronolojik olarak gözler önüne serer. Dolayısıyla anlatıda kronolojik bir seyir izleyen histerinin ve histeriyle ilintili görülen psikolojik çözümlerin değerlendirmesini bu makalede; "Histerinin Oluşum Evresi (Ev)", "Histerinin Açığa Çıkışı (Okul ve Okul Yolu)", "Histerinin İlerleyişi (Léo Ferré'nin Konseri)" ve "Histerinin İyileşmesi (Yeniden Akdeniz)" alt başlıklarıyla sunmak ve aynı doğrultuda psikoloji-edebiyat ilişkisine bir kez daha akademik çerçevede ışık tutmak gerekir.

Histerinin Otobiyografik Anlatısı: Çocukluğun Soğuk Geceleri

Edebiyatın odak noktasında insanın türlü hâllerini sanatsal düzlemde ortaya koymak gayesi yatar. Genellikle edebiyatın ele aldığı insan portreleri türlü psikolojik problemleriyle bir edebî eserin içeriğini biçimlendirmekle yükümlüdür. Nihayetinde bir edebî eser, insan ve insan psikolojisinden bağımsız düşünülemez. Bu yaklaşımla edebiyat eserleri incelendiğinde psikoloji biliminin meselelerinden de faydalanmak gerektiği gerçeğiyle yüz yüze gelinir. Literatürde edebiyat ile psikoloji disiplinlerinin iç içeliğini örnekleyen pek çok çalışma vardır. Bugün gerek psikoloji gerekse edebiyat araştırmalarında söz konusu iç içeliğin konu edilebilmesi amacıyla pek çok kaynak hâli hazırda mevcuttur. Dolayısıyla akademik bakışla bu kaynakların değerlendirilmesi ihtiyacının sürekliliğini koruduğu söylenebilir.

Türk edebiyatının 1950 kuşağında, "bunaltı edebiyatı" akımı dahilinde zikredilen Tezer Özlü'nün bilhassa otobiyografik izler taşıyan *Çocukluğun Soğuk Geceleri* adlı anlatısı incelendiğinde söz konusu ihtiyaca cevap vermek ve iki disiplinin birbirleriyle ilintisini bir kez daha ortaya koymak kolaylaşır. Çünkü Tezer Özlü'nün bu anlatısında sunulan ana karakter, genel itibarıyla histrionik kişilik bozukluğu yaşayan; özel mahiyette ise histeri problemiyle birlikte görülebilen psikolojik çözümler yaşayan kişilik olarak değerlendirilebilir. Böylelikle bu makalede yazarın *Çocukluğun Soğuk Geceleri* adlı anlatısının ana karakteri ekseninde histrionik kişilik bozukluğunun özellikleri ve histeriyle

tüketebilecektim. Kültür Sanat Haritası. <https://www.kultursanatharitasi.com/demir-ozlu-edebiyat-ile-sinema-olmasaydi-saatleri-nasil-tuketebilecektim/>

ilintili psikolojik problemler oluşum, açığa çıkış, ilerleyiş, iyileşme evreleriyle ve neden-sonuç bağıntısıyla sergilenebilir.

1. Histerinin Oluşum Evresi (Ev)

Histerinin altında yatan nedenler olarak yukarıda da işaret edildiği üzere psikolojik, biyolojik, toplumsal, ekonomik ve kültürel etkenler sıralanabilir. Genel itibarıyla bir insanın psikolojisinde etkili olan ve onu biçimlendiren ilk temel unsur ise toplumsal yapının çekirdek kurumu ailedir. Aile üyelerinin arasındaki sevgi bağı kuvvetli olduğu takdirde bir çocuğun ruh sağlığının pozitif yönde gelişim gösterdiğini söylemek mümkündür. Fakat aile yaşantısında bir çocuk, sevgi ortamından yoksun büyütülüyorsa bu durum çocuğun psikolojisinde travmatik etkiler doğurabilir. Travmanın varlığı ise histrionik kişiliğin oluşumunda ciddi bir basamaktır. Bu bağlamda “psikolojik travma” çalışmalarının histrionik kişilik bozukluklarının incelenmesiyle birlikte geliştirildiği hatırlanmalıdır. (Özen, 2018, s. 34)

Çocukluğun Soğuk Geceleri adlı anlatının ilk bölümünde “Ev”de ana karakterin çocukluk yıllarıyla karşılaşılır. Ana karakter -aynı zamanda kahraman anlatıcı- ilk bölümün daha ilk cümlelerinde “baba” figürünü “asker” olarak nitelendirir. Ana karakter için yaşadığı ev babasının disiplinli ve baskıcı tutumlarıyla âdeta askerlik görevini idame ettirme yeridir. Baskıyla yetişen bir çocuğun sevgiden ihmal oluşuyla histrionik bir kişilik edinmesi ise kaçınılmaz bir durumdur. (Öztürk, 2020, s. 353) Sigmund Freud’un yaklaşımına göre; histerinin oluşum safhası kişinin çocukluk dönemine tekabül eder. Özellikle “baba” figürünün önem kazandığı ödipal dönem ve bilinçaltı faktörü histrionik kişilik bozukluğunun oluşumunda iki temel ögedir. (Freud, 1999, s. 78-81) Bu bağlamda ana karakterin histrionik kişilik portresinin çizilişinde bilhassa “baba” figürünün önemi, anlatının daha ilk sayfalarından itibaren anlaşılır. O, sevgisiz babanın sevgisiz büyüyen kızıdır:

Sabahları çizgili, bol pijamasını çıkarmadan düdüğünü öttürüyor:

Nazlıydın niçin geldin askere? Haydi kalk! Haydi kalk! Borazan gibi bir sesle bağırıyor.

Uyanıp, sabahın ilk ışıklarıyla birlikte kendimi Süm’ün koynunda buluyorum. Babamın bu evle, askerlik arasında ne gibi bir bağlantı kurabileceğini düşünüyorum. Babam ev yaşamında askeri bir düzen istiyor. Bu kesin. Zengin olsa belki de kapıda borazanlar çaldırıcak... (Özlü, 2017, s. 7)

Ana karakter, aynı zamanda bizzat anne ve babasının arasındaki soğukluktan, sevgisizlikten de şikayet ederek “sevgi problemi”nin aslında ailenin temelinde yaşandığını dile getirmiş olur. (Özlü, 2017, s. 11) Bunlarla birlikte anlatıda tasvir edilen ev yaşantısında ataerkil gücün hâkim olduğu görülür. Örneğin; evde en çok ana karakterin babası konuşur. Ana karakterin ağabeyine ev halkı tarafından ayrıcalıklı yaşam alanı sunulur. Ağabey için

özel bir oda vardır. Fakat kadın ana karakter kız kardeşiyle anne-babasının çeyiz karyolasının üstünde uyur. Onlar için evde özel bir yaşam alanı söz konusu değildir. Ana karakter, ağabeyine hizmet eder çünkü o ne de olsa evin “ağabey”idir. (Özlü, 2017, s. 8, 9) Bu noktada histrionik kişilik bozukluğu hakkında Engin Geçtan’ın çalışmasında vurguladığı şu husus ifade edilmelidir: Ona göre; histrionik kişilikler “kadınlığın bir karikatürünü” sergiler. Kadınlarda histrionik kişilik bozukluğu belirtilerine daha çok rastlanır. Bunun sebebiyse psikodinamik etkenlerden ziyade “toplumsal cinsiyet algısı” olarak değerlendirilir. (Geçtan, 1997, s. 278) Dolayısıyla kadının ataerkil bir toplum, hatta -toplumun çekirdek kurumu- aile içerisinde ikinci plana atılışı, âdetta “ikinci cins”² muamelesi görüşü onun ruhsal dengesinin örselenişine ve devamında da histeri gibi psikolojik problemlerle karşı karşıya kalışına kapı aralar. Neticede ataerkil toplum bünyesinde psikolojik baskıya maruz kalan kadın, histeri gibi kişilik bozuklukları yaşamaya daha yatkın bir ruhsal gelişim seyreder.

Ana karakter yetiştiği ev ortamında ve yaşamının merkezinde sevgisizliği derinden duyar. Bu durum onda boşluk hissini ve süreklilik gösteren “gitme” arzusunu açığa çıkarır. Yaşamından duyduğu memnuniyetsizlik ana karakterde nevrotik kişilik yapısının ilk kıvılcımlarına (değişken duygudurumları, kendine ve çevreye yabancılaşma hâli, kaçış isteği, intihar düşüncesi gibi.) işaret eder. Ana karakter mevcut durumdaki psikolojisinin tercümanı olarak Attila İlhan’ın *Sisler Bulvarı*’nı görür. Sık sık bu eserin mısralarını okur: “Bekleyen gemiler. Uzak limanların özlemi. Düşlenen, erişilemeyen sevgililer.” Ona göre; yaşadığı düzenden kopup başka bir düzen dahilinde yaşamak yahut başka bir dünya kurmak ve bu dünyada düşlediği, erişmek istediği sevgiyi deneyimlemek içindeki boşluk ile sevgisizlik duygularını dindirebilir ve böylece yaşamındaki memnuniyetsizliği sonlandırabilir. (Özlü, 2017, s. 11)

Ana karakterin yaşadığı aile baskısı ve sevgisizlik hâli onda en nihayetinde duygusal bağlamda istismara yol açar. Yaşamı dahilinde çaresizlik ve güçsüzlükle karşı karşıya kalan birinin histrionik davranışlar sergilemesi de tabiidir. Ana karakter, anlatının kronolojik akışında çocukluk döneminden genç kızlık dönemine geçişte histrionik kişilik özelliklerini gitgide açık bir biçimde sergilemeye başlar. Sıklıkla kendini öldürmeyi düşünür. Bunun nedenini ise duygudurumuna psikolojik bir çözümleme getiremediği için bilemez. Ona göre; “yaşansa da olur, yaşanmasa da.” O, sürekli olarak “kaygı”lıdır. Kaygılı oluş hâli ana karakterde öyle kuvvetlidir ki bu kaygı onu bir zaman sonra intihara sürükler. (Özlü, 2017, s. 12)

² Feminizm akımının temsilcilerinden biri olan Simone de Beauvoir, kadının toplumsal perspektifteki konumunu sorgulayan *İkinci Cins* (1949) adlı eseriyle kadının sosyal, siyasi ve iktisadi alanlarda maruz kaldığı eril baskıyı ayrıntılı bir biçimde ele alır ve toplumsal cinsiyet algısının yeni baştan dizaynı için çeşitli görüşler ortaya atar. Ayrıntılı bilgi için bkz. Beauvoir S. (1972). *İkinci cins* (genç kızlık çağı, evlilik çağı ve bağımsızlığa doğru). (Bertan, Onaran Çev.). Payel Yayınevi.

Nitekim Rollo May'ın ifade ettiği gibi; bir kişide aşırı kaygılı oluş histerinin merkezindeki dinamiği var eden olgudur. Kaygının histrionik kişilik probleminde dönüşmesinde en önemli etken ise “yaşam korkusu” ile “ölüm korkusu”nun dengesinin sağlanamamasıdır. Nevrotik kaygıyı doğuran söz konusu duygudurumunda kişi, “kendi yetilerini olumlu olmayı engeller.” Başkalarına karşı bağımlılık hisseder. Diğer taraftan bağımsız görünmeye çalışır; fakat yine de başkalarına bağımlılıktan vazgeçemez. Sonuçta ölüm düşüncesinde sabitlenen aşırı kaygı da nevrotik bozukluk olarak kendini açık eder. (May, 2020, s. 185, 247) Bu bağlamda anlatıda dikkati çeken husus, ana karakterin duyduğu kaygının rahatsızlığıyla ölmeyi istemesi ve intihar girişiminde bulunmasıdır. Buradaki intihar girişiminde dikkati çeken bir diğer husus ise ana karakterin bu eylemle çevresinde ilgi çekmek gayesini gütmesidir. Bu gaye aynı zamanda ana karakterin çevresine karşı duyduğu bağımlılığı ve telkin ihtiyacını da gösterir. Histeride kişinin kendi çevresinde odak noktası olmak isteği, ilgiyi kendi üzerine çekme çabası ve bunun için bizzat intiharı bile göze alışı temel tanısal niteliklerdendir. (Şahin, 2020, s. 50) Bunlarla birlikte ana karakterin sırf ilgi edinmek gayesiyle intihar yoluna başvurması yukarıda da bahsedildiği üzere toplumsal cinsiyet algısına; diğer bir ifadeyle kendisine dayatılan “kadın” kimliğine “genç bir kız” olarak başkaldırısı olarak da okunabilir. Anlatıda ana karakterin söz konusu girişim neticesinde çevresinde ilgi çekmek ve “güzel ölü bir gövdeyle öç almak” isteği, yaşamsal düzene ve kendine dayatılan “kadın” kimliğine bir tür “karşı çıkışı” histrionik kişilik bozukluğunun tamamıyla kendini dışı vurumu olarak değerlendirilebilir:

Günlerdir biriktirdiğim ilaçları avuç avuç yutuyorum. Kusmamak için üzerine reçelli ekmek yiyiyorum. Genç bir kıyım. Ölü gövdemin güzel görünmesi için gün boyu hazırlık yapıyorum. Sanki güzel bir ölü gövdeyle öç almak istediğim insanlar var. Karşı çıkmak istediğim evler, koltuklar, halılar, müzikler, öğretmenler var. Karşı çıkmak istediğim kurallar var. Bir haykırış! Küçük dünyanız sizin olsun. Bir haykırış! Sessizce yatağa dönüyorum. Ölümü ve yokluğu uzun süre düşünmeye zaman kalmıyor. (Özlu, 2017, s. 12)

Görülen o ki ana karakter, yaşamsal serüveninde genç kıyılık dönemine ulaştığında artık histrionik kişilik bozukluğunun tüm belirtilerini bilişsel ve davranışsal boyutta sergilemeye başlamıştır. Anlatının gidişatında ana karakter, histerinin uç davranışlarından olan intihar girişimiyle birlikte artık psikiyatri kliniğine yatırılır. Klinikte yatış ve tedavi süreci kısa sürer. Bu süreçten sonra ana karakterin çevresine daha çok yabancılaştığı görülür. İçinde bulunduğu yaşamsal düzenden, hatta kimliğinden kaçmak; tecrit olmak isteği yoğun bir biçimde ana karakterin psikolojik durumuna sirayet eder. (Özlu, 2017, s. 16) Burada “yabancılaşma” olgusu ve “kaçış” isteği histeriyle ilişkilendirilebilen kimlik çözülmesi (disosiyasyon) problemi çerçevesinde değerlendirilmelidir. Çünkü tıpkı ana karakterde görüldüğü gibi kimlik çözülmesi yaşayan kişilerde kendine yabancılaşma ve çevrenin kişiye yabancılaşması durumu söz konusu olabilir. Yine kimlik çözülmesi hâlinde kişide takip edilen “histrionik kaçışlar”, kişinin bulunduğu yerden yahut ortamdaki

amaçsızca gitme-kaçma isteği ana karakterin bilişsel ve davranışsal yönünü aydınlatmaya yardımcı olabilecek niteliklerdir. (Ankay, 2013, s. 169)

2. Histerinin Açığa Çıkışı (Okul ve Okul Yolu)

Kültürel dönüşüm süreçleri, toplumdan bireye sirayet eden kimlik krizlerini açığa çıkarabilir. *Çocukluğun Soğuk Geceleri*'nde "Okul ve Okul Yolu" bölümünde ana karakterin İstanbul'da yaşanan modern dönüşümlerin ve bu dönüşümler dolayısıyla ortaya çıkan kültür krizlerinin içerisinde yaşamını idame ettirmeye çalıştığı dikkati çeker. Ana karakter, Katolik Kız Lisesinde modern eğitim alırken geleneksel bir mahallede Fatih'te geleneksel ölçütlerle yetiştirilir, "yerli öge" taşımayan İstanbul'un sokaklarında gezer. (Özlü, 2017, s. 17) Burada çizilen portre, modernliğin tasarısında esas gaye olan "düzen" in, "kaos" u beraberinde getirdiği gerçeğidir. Zygmunt Bauman'a göre; modernliğin öncelikli gayesi olan "düzen" in tam karşısında duran "düzenin ötekisi"; diğer bir deyişle "tanımlanamazlık, tutarsızlık, uyumsuzluk, bağdaşmazlık, mantıksızlık, irrasyonellik, ikircim, karmaşa, kararlaştırılamazlık, müphemlik" tir. (Bauman, 2020, s. 19) Modern yaşayış, çelişkilerle bir arada bulunmayı öğrenmek zorundadır. Bu durum ise "modern kişi" nin duygudurumunu tesiri altına alan psikolojik problemler doğurabilir. Modernliğin ve modernliğin kendi idealini yine kendisi yıkararak ortaya çıkardığı kaotik ve çoğulcu yaşam, entegrasyonunu kaybetmiş kimlikler var edebilir. Modern yaşayış, müphemliğiyle birlikte tıpkı ana karakterde takip edildiği üzere kişide "popüler boşluk korkusu" nu, "endişe" duygusunu ve "çaresizliğin yüceltilişi" ni açığa çıkarabilir. (Bauman, 2020, s. 347) Modern oluşun kesinsizliğinde yahut belirsizliğinde kişinin "gerçeklik algısı" bozulabilir. Bu yüzden de kişide yaşadığı dünyaya karşı uyum sorunu ve akabinde aşırı ya da yetersiz uyarılma hâli peyda olabilir. Neticede "orantısız uyaran şiddeti" ne maruz kalındığında histerinin aşırı kaygılı, melankolik, uyumsuz oluş duygudurumları baş gösterir. Histrionik kişilik bozukluğuna sebebiyet verebilecek kaotikliği bünyesinde barındıran modernlik koşullarının ayrıca travmatik tablolara da gebe olabileceğini burada söylemek yanlış bir ifade olmaz. (Öztürk, 2020, s. 129) Anlatıda ana karakter, modernin ve geleneğin ikircikliğinde yaşadığı kültürel çıkmazda histrionik duygu değişkenliklerini; yabancılaşmayı, kaygıyı, öfkeyi, hoşnutsuzluğu, iç sıkıntısını derinden duyar:

Hiçbir gerçeği öğrenemiyoruz. (...) İçimizde çocuksu bir sevinç yerine, garip bir hoşnutsuzluk, bir sıkıntı. Öğretmen anne babanın, Müslüman mahallelerindeki dar evlerin, kilise okulunun Katolik havasının, düşüncelerimizle bağdaşmayan çlgın sayılacak rahibelerin davranışlarının, öteki öğretmenlerin, öğrenmenin, düşüncelerimize yön verecek bir akım olmayışının, kavranması istenen önümüzde bekleyen tüm yaşamın sıkıntısı var. Yaşam, şimdi ancak kavranılması ve anlaşılması gereken; oysa yaşanması, gerçeğine inilmesi ilerideki yıllara atılan bir yabancı öge gibi önümüze getirilmiş. (...) Öfke içinde büyüyoruz. Oturduğumuz semte, sokağa, odalara, eşyalara, kış aylarında güçlükle ısıttığımız, eskimiş, ortası çukur pamuk yataklara öfke duyarak büyüyoruz. (Özlü, 2017, s. 18,22-23)

Ana karakter gerek sevgisiz aile yaşantısından gerekse içinde bulunduğu kültür karmaşasından dolayı çocukluk sürecine karşı belirgin bir nefret duyar ve çocukluğuna dair ne varsa onları zihninden çıkarmak ister. O, “çocukluğun soğuk geceleri”nden kurtulmak için öğrendiği her şeyi unutmak, okulu bırakmak, anne ve babasından uzak yaşamak gerektiğini düşünür. (Özlü, 2017, s. 30) Ona göre; yukarıda bahsedilen histrionik duygudurumlarını aşmanın tek çözümü içinde bulunduğu yaşamsal düzenden “kaçış”tır. Ana karakter, bunu önce intihar girişimiyle denemişti. Sonrasında ise ikili yahut cinsel ilişkiler onun için başka bir kaçış yolu olur. Artık ana karakterin kaçış rotası - çocukluğundan itibaren ihtiyacı olan ilgi ve sevgiyi yakalayabilmek adına- ikili ilişkilere çevrilir. (Özlü, 2017, s. 31) İkili ilişkiler, onun için aile sevgisinden yoksun oluşun yahut aile tarafından reddedilme duygusunun kendisinde ortaya çıkardığı “varlık kaygısı”nı bastırma yolu olur. Bu durum aynı zamanda Freud’un oedipus kompleksi diye tanımladığı ebeveyn düşmanlığıyla bir tür mücadele yöntemidir. Ana karakterin içten içe duyduğu ebeveyn düşmanlığı, onda ikili ilişkilerinde nevrotik sevgi ihtiyacını ve doyumсуzluğunu açık eder. (Horney, 1991, s. 261, 270)

Neticede genç kızlık çağında histrionik kişilik bozukluğu yaşayan ana karakter için ikili ilişkilerde odak noktası olmak, ilgiyi üzerine çekmek, cazibeyle sevgiye erişmek ve cinsel hazlar duymak önem taşır. Orhan Öztürk ve Aylin Uluşahin’in *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları* adlı çalışmalarında vurguladığı histrionik kişilik bozukluğunun belirtileri ana karakterin ruhsal durumuyla bire bir örtüşmektedir. Bu çalışmada aktarıldığı üzere histrionik kişi, dikkati her zaman üzerine çekmek ister. Gösterişli, çekici ve baştan çıkarıcı olmaya çabalar. Abartılmış duygusal tepkiler verir. İlişkilerinde dengeli olamadığı gibi ancak yüzeysel bir bağ kurabilir. Tüm bunlarla birlikte ilgi ve sevgi açığı devamlılıkla kendini gösterir. (Öztürk & Uluşahin, 2011, s. 572) Ana karakterin genç kızlık çağına geldiğinde karşı cinsle olan münasebeti tam olarak dile getirilen belirtileri gösterir. Artık onun sevgi objesi arayışı, yüzeysel ikili ilişkileri ile bu ilişkilerde deneyimlediği abartılı hisler ve sürekli ilgi odağı olma arzusu cinsellik ekseninde yaşamını baskılar.

3. Histerinin İlerleyişi (Léo Ferré’nin Konseri)

Histrionik nevroz, ilerlediği takdirde psikoza dönüşebilir. Bilhassa kişilikte çözülme mekanizmasını kullanan histrioniklerde bu durum söz konusu olabilir. (Ankay, 2013, s. 167) Psikoz hâlinde deliryum sendromuyla karşılaşılabilir. Bu sendrom, herhangi bir sebeple beyinsel fonksiyonlarla ilintili olarak bilişsel yetilerin ve davranışların yüksek derecede bozguna uğramasıyla aniden açığa çıkabilir. Deliryum süresince bilinçte açılmalar ve kapanmalar, algıda bozukluk, anlamsız ve amaçsız hareketlerde bulunma gözlemlenebilir. Bunaltı, aşırı kaygı, tedirginlik, bazen de abartılı neşe ve coşku duygudurumları yaşanabilir. Deliryum hâlinde kişi; dış dünyasını doğru değerlendiremediğinden “felaket bunaltısı”na kapılabilir, “korkutucu yanılsamalar” yaşayabilir, uyku-uyanıklık düzeni ortadan kalkabilir. (Öztürk & Uluşahin, 2011, s. 645-648)

Bu bağlamda anlatının “Léo Ferré’nin Konseri” başlıklı üçüncü kısmına gelindiğinde karşılaşılan ana karakter, histrionik nevrozu aşan bilişsel ve davranışsal durumuyla dikkati çeker. Ana karakter, içinde bulunduğu yaşamsal düzeni terk etmiş; yurt dışına Almanya’ya taşınmıştır. Böylece “kaçış” arzusunu bir nebze olsun eyleme dökmüştür. Yeni yaşam alanında artık orta yaşlı, evli ve çocuğu olan bir kadın olarak okunan ana karakter; yine mutsuzdur, kaygılıdır. İlgi ve sevgi arayışını ve çevresinde ilgi odağı olmak gayesini kuvvetli bir biçimde devam ettirir. Nihayetinde evliliği yürümez. Sonrasında yeniden evlenir; fakat yine mutsuzdur. İkinci evliliği de başarısızlıkla sonuçlanır. Ana karakterin ilgi ve sevgi açlığı bir türlü son bulmaz. Buna karşılık kendisini daima yalnız hisseder. Bir taraftan da uykusuzluk problemiyle mücadele eder. Yaşama dair süreklilik arz eden memnuniyetsizliğini ikili ilişkilerle de gideremez. Bu noktada ana karakterin psikolojik durumunun daha da kötüye gitmesiyle histrionik kişilik bozukluğunun psikoza evrildiği anlaşılabilir. Bilhassa anlatıdaki şu pasaj, ana karakterde aniden ortaya çıkan deliryum sendromunu tasvir eder:

Dünya hızlandı. Beynim kafamdan uçuyor. Beynimle düşüncelerimi sınırlamam olanaksız. Willy beni izliyor. Tabancalarından biriyle beni öldürmek istiyor. Beni öldürmek istiyorlar. Her şey düzenlenmiş. Delikanlı da bir düzen. Beynim uzaya atılmış gibi. Uyuyamıyorum. Kafamın içinde durdurulmaz bir düşünce akımı var. Uyutun beni. Hapları saklamayın. Doktor getirin. Uyutun. Hastalanıyorum. Sokağa fırlıyorum.

- *Beni öldürecekler!*

Şimdi artık dünyayı ben yönetiyorum. (Özlü, 2017, s. 37)

Ana karakter gerek bilişsel gerekse davranışsal düzeyde yaşadığı bozukluklarla, abartılı ve coşkulu duygudurumuyla, korkutucu yanılsamalarıyla söz konusu sendromun belirtilerini apaçık hâlde sergiler. Kaldı ki yukarıda verilen pasajın devamına bakıldığında ana karakterin iyileşebilmesi adına “sinir hastanesi”ne yatırıldığı, beş yıllık süreyle burada tedavi edildiği görülür. (Özlü, 2017, s. 37)

Söz konusu tedavi sürecinde ana karakterin yoğunlukla duyduğu hisler, tedirginlik ve korkudur. Bunlarla birlikte uykusuzluk problemi tesirini yine ana karakter üzerinde kuvvetle hissettirir. Aniden ve coşkuyla açığa çıkan deliryum yerini zaman zaman sessizliğe, isteksizliğe, eylemsizliğe ve saplantılara bırakır. Ana karakter sıklıkla çevresinde olup biteni, okuduğunu, gördüğünü kavrayamaz durumdadır. Diğer taraftan psikolojik olarak kendi arkadaşlarından farklı bir durumda olduğunun farkındadır: “Onların dünyasında coşku delilik derecesine varmıyor.” diye düşünür. Kendi bunalımını sorguladığında ise temelinde çocukluktan engellenen, saptırılan ve çarpıtılan sevgi anlayışının yattığını bilir. Klinikte yatış süresince onun için uyumak, “kaçış”; uyanıklık ise “çıldırma” demektir. Ana karakter, nöbet geçirdiği süreçlerde kendisini “olağanüstü bir olay” olarak nitelendirdiği elektroşok komasında bulur. (Özlü, 2017, s. 44, 45, 51)

Elektroşok, diğer bir deyişle elektrokonvülsif terapi (EKT) “beyin dokusunu elektrik akımıyla uyararak genelleşmiş (jeneralize) konvülsiyonlar oluşturma işlemi”dir. Psikiyatrinin “ilk biyolojik sağaltım yöntemlerinden biri” olup ruhsal bozuklukların tedavisinde etkili bir yöntem olarak öne çıkar. Pek çok çalışma neticesinde EKT’nin “deliryumun sağaltımında etkili olduğu” anlaşılmıştır. Amerikan Psikoloji Birliğinin de desteklediği üzere bu terapi yönteminin deliryuma cevap verdiği bilinir. Deliryumun altında yatan sebebe çözüm olamasa da EKT söz konusu sendromla ilintili duygusal, bilişsel ve davranışsal düzeyde açığa çıkan belirtilerin “semptomatik” düzenlenmesini gerçekleştirebilir. (Zeren vd., 2003, s. 340, 360) *Çocukluğun Soğuk Geceleri*’nde ana karakter üzerinde deliryum semptomlarının düzenlenebilmesi amacıyla elektroşok tedavisi uygulanır. Bu tedavi anları, ana karaktere göre ölmekten de öte bir deneyimdir. (Özlü, 2017, s. 51) Her ne kadar bu tedavi yöntemi deliryum nöbetlerini bastırma gücünü elinde bulundursa da yukarıda da vurgulandığı gibi asli psikolojik problemin çözümünde yetersiz kalır.

Ana karakterin tam anlamıyla histeri probleminde sınırlı, uzun müddet klinikte yattıktan sonra özgürlüğüne kavuştuğunda gerçekleşir. Normal yaşantısına dönüş; ona daha önce hiç duymadığı memnuniyeti, yaşama sevincini duyurur. (Özlü, 2017, s. 57) Denebilir ki ana karakter, klinikteki zorlu günlerinden sonra yaşamın doğal güzelliğini idrak etmiş ve ilk defa yaşamdan zevk almaya başlamıştır. Artık onun için yaşam, kıymetlidir ve doyasıya yaşanması gereken bir mutluluk kaynağıdır.

4. Histerinin İyileşmesi (Yeniden Akdeniz)

Histeri probleminin atlatılabilmesi için klinik süreç gerekir. Aynı zamanda bu problemi yaşayan kişinin rahatsızlığını kabullenmesi büyük önem taşır. Çünkü histrionik kişilik bozukluğuna sebebiyet veren kaynaktan kaçmak yerine bu kaynağın üstüne gitmek ve yine bu kaynakla yüzleşmek iyileşmekten bahsedebilmek adına temel adımlardır. (Güçlücan, 2021) Anlatıda ana karakter, klinikte yattığı süre zarfında yaşamı boyunca kendisini takip eden iç sıkıntısının sebebini sevgisiz, sevmeyi bilmeyen bir toplumda yetişmekte bulmuştu. (Özlü, 2017, s. 44) Bu bağlamda ana karakterin iyileşebilmesi için ciddi bir süreç olan klinik sürecinde kendi iç dünyasında cereyan eden asli sorunlarla yüzleşme olanağı bulduğunun çıkarımında bulunulabilir. Ana karakterin klinik süreci sonlandıktan sonra ruh hâlinde pozitif değişim yaşadığı gözlemlenir. Histerinin belirtileri artık hem bilişsel hem de davranışsal düzeyde silinmiştir. Dolayısıyla anlatının son bölümü olan “Yeniden Akdeniz”de ana karakterin dile getirilen psikolojik problemlerini aştığından ve tam anlamıyla iyileştiğinden söz edilebilir.

Tedavi sonrasında ana karakterin duygudurumunda yaşama sevinci ağır basar. Onun için artık yaşam tüm güzellikleriyle algılanan bir gerçekliktir: “Yaşam, mutlak tutkularla doludur.” Ana karaktere göre; “güzellikler” kazanmakla yükümlüdür. Güzel yaşam ise “ötelere değil”, “daha güzel yaşam başka biçimde değil”dir. Güzel yaşamı yaşanan

zamanın yahut mekânın dışında aramak anlamsızdır. Çünkü güzel yaşam “burada”dır. Ana karakter için artık geçmiş de “soğuk” değil, “sevme”yi öğreten “kutsal” bir zaman dilimidir. Ana karakter, yaşamın güzelliğinin idrakine yaşamı bütüncül bakış açısıyla kavrayarak varabileceğini düşünür: Denizler, kumsallar, rüzgâr, gökyüzü, yeryüzü, iki insanın birleşmesi; yani yaşama dair her bir olgu birlikte bir bütün hâlde anlaşılabilirdiği takdirde güzelliğiyle de hissedilebilir. Bu his ise kişiye kendi “varoluş”unu kuvvetli bir biçimde duyurabilme potansiyeline sahiptir. (Özlu, 2017, s. 61, 64)

Neticede yaşadığı zorlu psikolojik problemleri atlatan ana karakter, dengeli bir ruh hâline erişmiş ve bu hâle erişirken en çok “birleşme” fikriyle kendi iç çatışmasında uzlaşma sağlayabilmiştir. O; tabiatla, zaman ve mekân unsurlarıyla, insan varlığıyla, bir insanın duyabileceği çeşitli duygularla “tamam oluş”a kavuşmayı arzularak yaşama sevincini kazanmıştır. Böylece yaşamın türlü güzelliklerini “sevgi”yle kucaklamayı ilke edinen ana karakter, bizzat yine bu yolla kendi varoluşunun idrakine de ulaşabilmiştir.

Sonuç

Türk edebiyatının 1950 kuşağı yazarlarından Tezer Özlu, *Çocukluğun Soğuk Geceleri* adlı otobiyografik anlatısında edebiyat ve psikoloji sahalarının birbiriyle olan sıkı münasebetini örnekleyen bir içerik ortaya koymuştur. Yazarın bu içerikle histrionik kişilik bozukluğunun belirtilerini ana karakter ekseninde işlediği tespit edilmiştir. Ana karakterde takip edilen histeri probleminin oluşum, açığa çıkış, ilerleyiş ve iyileşme safhalarıyla; yine ana karakterin çocukluk, genç kızlık ve orta yaş dönemlerini çerçeveleyecek biçimde kronolojik olarak verildiği çözümlenmiştir. Buna göre; ana karakterde histerinin baş göstermesinin öncelikli sebebinin ana karakterin yetiştiği sevgisiz ev ortamı olduğu anlaşılmıştır. Sevgi temelinden yoksun bırakılan ana karakter histrionik kişilik bozukluğunun ilk belirtilerini çocukluk döneminde göstermiştir. O; daha çocuk yaşta derinden duyduğu boşluk duygusuyla ve bulunduğu evden gitme/kaçma isteğiyle baş başa kalmıştır. Nevrotik kişilik özelliklerinin ilk belirtilerini (yüzeysel ve değişken duygudurumları, kendine ve çevreye yabancılaşma, ilgi odağı olmak isteği ve bunun için ilgi çekmeye çalışma, aşırı kaygılı oluş, intihar düşüncesi gibi.) küçük yaşlardan itibaren göstermeye başlamıştır.

Ana karakterde histrionik davranışların tamamıyla açığa çıkışında ise sevgisiz aile ortamının kendisini sevgi ve ilgi arayışına itmesi ile aynı zamanda içinde bulunduğu kültür karmaşasından duyduğu memnuniyetsizlik tesirli olmuştur. Bu süreçte ana karakter, artık genç kızlık dönemine erişmiştir ve içinde bulunduğu sevgi boşluğunu ikili -yahut cinsel ilişkilerle gidermeye çalışmıştır; fakat bu hususta hiçbir şekilde doyuma ulaşamamıştır. Diğer taraftan kültürel bağlamda yaşamının merkezinde duyduğu ikircikli hâl (gelenek ile modernin çatışması), onun gitgide artan yaşamdan kaçış isteğini kamçulamıştır. Histerinin ilerleyiş safhasında ana karakterin psikolojik durumunun nevrozu aşarak psikoza evrildiği takip edilmiştir. Bu safhada ana karakterin zaman zaman deliryum sendromu yaşadığı

görülmüştür. Bu sendromun belirtileri ana karakterde bilişsel ve davranışsal açılardan gün yüzüne çıkmıştır. Uzun müddet elektroşok terapisiyle de desteklenerek klinikte tedavi gören ana karakter, klinikten çıktıktan sonra artık iyileşme safhasına girmiş; histerinin yaşamını altüst eden negatif etkilerinden kurtulmuştur.

Sonuç olarak bu çalışmada Tezer Özlü'nün *Çocukluğun Soğuk Geceleri* anlatısında işlenen histrionik kişilik bozukluğu örneği, anlatının ana karakteri merkeze alınarak nedenleri ve sonuçlarıyla birlikte çeşitli safhalarıyla da değerlendirilmiştir. Böylelikle bir edebiyat eserinin psikoloji sahasının irdelediği histrionik kişilik bozukluğuna estetik düzlemde nasıl ve ne şekilde yer verebildiği açıklığa kavuşturulmuştur. Ayrıca bu iki sahanın insanı anlayabilmek ve çözümleyebilmek gibi ortak bir gayede buluştuğuna, dolayısıyla aralarındaki sıkı ilişkinin varlığına bir kez daha dikkat çekilmiştir.

Kaynaklar

- Ankay, A. (2012). Ruh sağlığı ve davranış bozuklukları. Nobel Tıp Kitabevi.
- Bauman, Z. (2020). Modernlik ve müphemlik. (İsmail, Türkmen Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Beauvoir, S. (1972). İkinci cins (genç kızlık çağı, evlilik çağı ve bağımsızlığa doğru). (Bertan, Onaran Çev.). Payel Yayınevi.
- Freud, S. & Breuer, J. (2001). Histeri üzerine çalışmalar. (Emre, Kapkın Çev.). Payel Yayınevi.
- Freud, S. (1999). Psikopatoloji. (Hakan, Atalay Çev.). Payel Yayınevi.
- Ertik, G. (2016, 2 Ocak). Demir özlü... edebiyat ile sinema olmasaydı saatleri nasıl tüketebilecektim. Kültür Sanat Haritası. <https://www.kultursanatharitasi.com/demir-ozlu-edebiyat-ile-sinema-olmasaydi-saatleri-nasil-tuketebilecektim/>
- Geçtan, E. (1997). Psikodinamik psikoloji ve normaldışı davranışlar. (13. Baskı). Remzi Kitabevi.
- Güçlücan, Z. (2021, 24 Temmuz). Histerik kişilikler. <https://www.e-psikiyatri.com/histerik-kisilikler>.
- Horney, K. (1991). Kadın psikojisi. (Selçuk, Budak Çev.). Öteki Yayınevi.
- Kozanlar, İ. (1986). Histeride kişilik ve aile yapısının araştırılması. (Uzmanlık Tezi). T.C. Anadolu Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Kurt, M. (2009). Varoluşçuluğun türk edebiyatına girişi ve ilk etkileri. Gazi Türkiyat, Bahar (4), 139-154.
- May, R. (2020). Kaygının anlamı. (Aysun, Babacan Çev.). Okuyanıs Yayıncılık.
- Özen, Y. (2018). Travmatik ben. Çınaraltı Yayıncılık.
- Özlü, T. (2017). Çocukluğun soğuk geceleri. (33. Baskı). Yapı Kredi Yayınları.
- Öztürk, E. (2020). Travma ve dissosiyasyon. (2. Baskı). Nobel Tıp Kitabevi.
- Öztürk, O. & Uluşahin, A. (2011). Ruh sağlığı ve bozuklukları II. (11. Baskı). Tuna Matbaacılık.
- Şahin, D. (2020). Kişilik bozuklukları. Psikiyatri temel kitabı. (3. Baskı, s. 45-55). Esenkale Yayıncılık.
- Yüksel, N. (2001). Ruhsal hastalıklar. (2. Baskı). Çizgi Tıp Yayınevi.
- Zeren, T., Tamam, L. & Evlice, Y. (2003). Elektrokonvülsif terapi (EKT): bir genel değerlendirme. Arşiv, (12), 340-370.